Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЦА

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцы... Вільня, Віленская ... m. 6) Рэдакцыя адч... штодня, апрача сьвяточн... ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.	Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 2 Вільня, Серада 5-га кастрычніка 1927 г. Год I

Вёска-работнікам,

Пашыранасьць тэй ці іншай ідэалёгіі мерыцца ня гучнымі заявамі і пекнымі лёзунгамі, паўтаранымі ў масах, а — жывым дзелам. І толькі на жывой рабоце, на дружных масавых выступленьнях можна праверыць і пазнаць, ці глыбака, ці крэпка гэтая ідэалёгія сядзіць у душы народу.

Гэтае агульнае правіла мы мусім тасаваць і да нашых беларускіх працоўных масаў, калі хочам пазнаць іх настроі, іх духовы стан. Асабліва-ж — настроі грамадзкія сацыяльныя.

Яшчэ так нядаўна паміж беларускай прэсай сялянска-работніцкага кірунку вялася вострая палеміка з буржуазнай прэсай у беларускай мове — аб тым, ці работнікі і сяляне—гэта ворагі, ці — натуральныя саюзьнікі? Хадэцка-сельсаюзьніцкія газэты гвалту крычалі, быццам паміж інтарэсамі працоўных масаў вёскі і места ляжыць цэлая прорва. Прадстаўніца сельскаюзьніцкага кірунку „Сялянская Ніва“ на гэтай падставе проста старалася нацкаваць сялян на работнікаў, не саромячыся ілгаць, быццам у выпадку ўвядзеньня сялянска-работніцкае ўлады работнікі... абернуць сялян у сваіх рабоў! Орган ксяндзоўска-ярэмічавае партыі з поўнай сьвядомасьцяй распачаў барацьбу з адзіным сялянска-работніцкім фронтам працоўных.

Паміма тых газэтых стацей, у якіх гэтая здрадніцкая агітацыя была выведзена на чыстую ваду на страніцах сялянска-работніцкае прэсы,—само жыцьцё дае штодзенна належны адказ ілжывым заявам падгалоскаў буржуазіі. Мы ўжо ня будзем тут успамінаць таго ўсім ведамага факту, што адзіная беларуская масавая арганізацыя магла ўтварыцца адно толькі і выключна на груньце такога адзінага фронту працоўных. А вось сягоньня прыходзіцца сцьвярдзіць, што навет і пасьля разгрому Грамады асноўны пункт грамадаўскае ідэалёгіі глыбака ўеўся ў народную душу і выяўляецца, як ня трэба лепш, на жывым дзеле.

Паслухайце-ж аб першай асабліва яркай праяве гэтага.

У Горадні, дзе здаўна існуе сернікавая фабрыка (цяпер належа да казённага манаполю), узьнялася забастоўка. Яе падтрымаў прафэсіянальны Саюз „Хімічнікаў“ (работнікаў хімічнае прамысловасьці),—ды ня толькі ў Горадні, ня толькі ў Зах. Беларусі (ў Пінску і Вільні зроблены сярод работнікаў зборы ахвяр на забастоўшчыкаў, а пасьля Пінск далучыўся сам да забастоўкі), — але і ўся Польшча. Забастоўка цяжкая, цягнецца ўжо месяцы. Работніцкіх складак — не хапае на пракорм бастуючых. І вось у гэты крытычны для работніцкіх барацьбітаў мамэнт выступае—*беларуская вёска*!

З розных месц Горадзеншчыны, ды сумежных паветаў да нас даходзяць весткі, што сяляне сваім адумам распачалі зборку хлеба і рознае іншае ёміны — для горадзенскіх работнікаў. Дзе толькі зьяўляюцца работніцкія зборшчыкі,—усюды сяляе шчодрай рукой напаўняюць іхнія мяхі хлебам, бульбай, салам і інш. Так вёска паказуе, што яна глыбака верыць у правільнасьць палітыкі адзінства працоўнага фронту, так сяляне не на славах, а на дзеле выяўляюць перамогу ў масах сялянска-работніцкае ідэалёгіі.

І мы верым — глыбака верым, што таксама й работнікі стануць у прыгодзе поплеч з нашым сялянствам у змаганьні вёскі за свае сацыяльныя і нацыянальныя ідэалы. Еднасьць працоўных ня можа выяўляцца аднабока: яна—ўзаемная, двухстаронньняя.

Проці прэсавага дэкрэту.

Адказ маршалка Сойму—прэм'еру.

Газэты надрукавалі поўны тэкст адказу маршалка Сойму Ратая на пісьмо прэм'ера, у якім апошні даводзіў праўнае бясільле Сойму касаваць сваей простай пастановай дэкрэты прэзыдэнта.

Марш. Ратай пункт па пункце зьбівае дзіўна слабую, праўна-недарэчную аргумэнтацыю ўраду, так што ад яе не застаецца навет мокрага месца... Пазываючыся на ўсю гісторыю права дэкрэтаваньня, дадзенага ўраду—на азначаных варунках — Соймам, маршалак Сойму ясна і аўтарытэтна высьвятляе „думку заканадаўцы“, якую-ж пэўна найляпей ведае сама заканадаўчая палата, стварыўшая для ўраду абмяжаванае „права заканадаўства“... Але—якраз справа—ў тым, што „зусім ясная думка і воля заканадаўцы“ сустрэлася з ня менш яснай „воляй выканаўцы“, які ня менш добра разумее „думку Сойму“, чым сам Сойм, ды толькі зусім ня хоча яе спаўняць.

Дык уся справа „праўнага спору“ яўна перанесена ўрадам, ці яго шэфам — у плошчу фактычных адносінаў сілаў у краі. А як ведама, якраз гэтыя адносіны фактычных сілаў у краі Ляссаль лічыў запраўднай рэальнай канстытуцыяй у дзяржаве, шмат мацнейшай, як усякая „пісаная канстытуцыя“...

Гэткім чынам—старшыня ўраду, парушаючы „пісаную канстытуцыю“, дае нейкую „прадметаую лекцыю“ краю — ў галіне палітычных навукаў... А тым самым заклікае ўвесь край, каб ён прыняў самае гарачае ўчасьце ў шуканьні тэй новай рэальнай канстытуцыі, якая-б адпавядала фактычнаму ўкладу сілаў у Польшчы... Добра яшчэ, калі гэтае „шуканьне“ пойдзе прадбачаным у Канстытуцыі шляхам—новых выбараў і т. п., а не „фактычным“ шляхам — шляхам „тварэньня фактаў дакананых“, як любіў выражацца калісьці былы Начальнік Дзяржавы марш. Пілсудскі...

Пратэст польскіх журналістаў.

Управа саюзу варшаўскіх журналістаў прыняла на паседжаньні 28 верасьня аднагалосную пастанову: публічна пратэставаць проці тасаваньня адміністрацыйнай і судовай уладамі скасаванага Соймам прэсавага дэкрэту.

У выданай управай і надрукаванай у газэтах адозьве журналісты паўторна выступаюць „проці духу і літэры дэкрэту, які заваструе далей навет тыя праўныя варункі, у якіх існавала польская прэса да вайны ў заборчых дзяржавах“. Журналісты пратэстуюць „проці тых перашкодаў, з якімі спаткалася—на шляху свайго выкананьня — законная пастанова Сойму аб скасаваньні дэкрэту“... У канцы адозвы журналісты пішуць, што лічаць сваім абавязкам дабівацца апублікаваньня фармальнага скасаваньня дэкрэту,—бо інакш на практыцы прынцып свабоды прэсы зробіцца толькі мёртвай літэрай— на вялікую шкоду нармальнага публічнага жыцьця краю“.

„Свабода прэсы будзе мёртвай у краі“.— Вось знайшлі чым настрашыць уладу паны журналісты! Дык ці-ж дзеля чаго іншага і выданы быў дэкрэт?... Вось за тое „свабода паноў адміністратараў“ зробіцца зусім жывой ды вясёлай...

Лёс нашых матурыстаў.

Галоўная Управа Т-ва Беларускае Школы паслала міністру асьветы гэткі мэморыял у справе лёсу нашых матурыстаў, якую ўжо ня раз парушала беларуская сялянска-работніцкая прэса. Падаем гэту заяву поўнасьцяй.

Да пана Міністра Рэлігійных Вызнаньняў і Публічнай Асьветы.

У межах Польскай Рэспублікі існуюць чатыры прыватных беларускіх гімназіі, з якіх што-год выходзіць 30 — 40 беларускіх матурыстаў. Гэта асяродкі беларускай нацыянальнай асьветы, гдзе вучыцца ў матчынай мове беларуская моладзь, атрымліваючы веду ў рамах, усталеных урадовымі праграмамі для сярэдніх школаў.

Цяжкія варункі атрыманьня навукі (высокія аплаты ў беларускіх гімназіях, пазбаўленых дзяржаўнай помачы), а таксама агранічэньні ў сэньсе праў, не адпіхваюць моладзь беларускую ад сваей роднай школы, хаця вучні беларускіх гімназій належаць пераважна да найбяднейшых слаеў, рэкрутуючыся са сфэраў сялянскіх, работніцкіх і дробна-мяшчанскіх. З вялікім напружаньнем сіл, працы і матар'яльных ахвяр, моладзь гэтая канчае беларускія гімназіі і зусім натуральна лятуціць аб далейшай адукацыі ў вышэйшых навуковых інстытуцыях. Зусім таксама натуральна імкнецца да таго, каб вучыцца ў вышэйшых краёвых школах — пераважна ў Віленскім Унівэрсытэце. На жаль, пазбаўленьне беларускіх гімназій праз уладу права выдаваньня дзяржаўнай матуры, адчыняючай вароты вышэйшых школаў у Польшчы, змушаюць нашу моладзь да эміграваньня заграніцу, гдзе пасьведчаньні аб сканчэньні беларускіх гімназій трактуюцца на роўні з матурамі дзяржаўнымі. Толькі там, на чужой старане, даступна для беларускіх матурыстаў вышэйшая асьвета. Найбольшая частка эміграцыі скіроўваецца да Чэхаславакіі, гдзе братні славянскі народ стараецца залагодзіць тую крыўду, якая робіцца ім на сваей зямлі.

Іншая частка гэтых асаблівых эмігрантаў, змушаных па-за краем шукаць вышэйшай асьветы, адпраўляецца да Савецкай Беларусі. І вось, творыцца запраўды нейкае фатальнае, зачараванае кола: бо польскія ўлады ў гэтым вымушаным польскай-жа школьнай палітыкай кркоу хочуць відзець доказ „скамунізаваньня“ прыватных беларускіх гімназій, заўсягды матывуючы гэтым свой спраціў у справе наданьня нашым гімназіям правоў публічнасьці. Стараньні нашы аб наданьні беларускім гімназіям правоў публічнасьці, як і раней, канчаюцца нічым. Навет абяцанае ўжо пісьменна праз Віленскі Куратарыум (копія далучана, далуч. № 1) призганьне Віленскай Беларускай Гімназіі права правядзеньня экзаменаў сьпеласьці для абітур'ентаў вышэйуспомненай гімназіі ў 1925 годзе—ня было споўнена, з тае прычыны, што выкладаньне гісторыі і геаграфіі агульнай вялося ў беларускай мове (папольску выкладаецца толькі полёністыка). Пасьля маёвага перавароту вымаганьне ўладаў весьці выкладаньне па гісторыі і геаграфіі агульнай у польскай мове было скасавана. Лёгічна думаючы, можна было дапушчаць, што цяпер няма ніякіх перашкодаў для правядзеньня ў жыцьцё дадзенага абяцаньня адносна экзаменаў сьпеласьці для абітур'ентаў беларускай гімназіі ў Вільні. Аднак сталася інакш. Віленскі Куратарыум адмаўляе наагул з'арганізаваць вышэйуспомненыя экзамены (далучнік № 2). Паказвае гэта найвыразьней, што ня нізкі быццам ровень навуковы гімназіі, але нейкія іншыя прычыны спавадоўваюць далейшае агранічэньне правоў нашых сярэдніх школ, зачыняючы для нашай моладзі доступ да вышэйшых школаў у Польшчы.

Да бягучага году незаможная беларуская моладзь, для якой выезд заграніцу на вышэйшыя студыі недаступны з матар'яльных прычын, мела прынамсі магчымасьць хадзіць да Віленскага Унівэрсытэту ў характары вольных слухачоў, адмаўляючыся ад правоў звычайных студэнтаў. Цяпер—распараджэньнем Міністэрства В. Р. і А. П. наша моладзь пазбаўлена і гэтага агранічанага права, якое, не даючы ніякіх прывілеяў і матар'яльнай карысьці, здаволівае толькі імкненьне выхаванцаў сярэдняй беларускай школы да здабыцьця веды за ўсякую цану.

Шукаючы выхаду з гэтай сітуацыі, так цяжкой для беларускай моладзі, а ў-ва ўсякім прыпадку для Дзяржавы Польскай некарыснай, Галоўная Управа Т-ва Беларускай Школы зварачваецца гэтым да Пана Міністра з настойчывай просьбай, каб у імя справядлівасьці захацеў здаволіць імкненьні беларускай моладзі да вышэйшай асьветы ў краі і скасаваў вышэйуспомненае распараджэньне Міністэрства В. Р. і А. П., а таксама надаў правы публічнасьці гімназіям беларускім у Вільні, Радашковічах, Наваградку і Клецку, і гэтым самым зраўняў матурыстаў беларускіх у сэньсе правоў у адносінах да вышэйшых школ з матурыстамі гімназій дзяржаўных,— ужо ў распачатым школьным годзе 1927/28.

Віцэ-Старшыня **І. Савіцкі.**

Сэкрэтар **Г. Шырма.**

27—IX—1927 г.
г. Вільня.

Далучнік № 1.

Куратарыум Віленскага
Школьнага Вокругу
Вільня, дня 7-IV-1925 г.
№ 5648/25-II.

Пры адказе паклікацца
на гэтую лічбу і дату.
У справе тэрміну вызначэньня экзам. сьпеласьці
для абітур'ентаў гімназіі.

Да Дырэкцыі Беларускай Гімназіі ў Вільні.

У адказ на пісьмо з дня 20 і 31 сакавіка б. г. № 20/52 і 59 Куратарыум В. Ш. В. паведамляе, што экзамін сьпеласьці для абітур'ентаў беларускай гімназіі згодна з прапазіцыяй Дырэкцыі можа быць зроблены ў месяцы верасьні 1925 г.

Экзамін адбывацца будзе ў мове беларускай за выключэньнем экзамену з мовы польскай, гісторыі, геаграфіі Польшчы і навукі аб Польшчы, якія будуць весьціся папольску. Незнаёмасьць тэрміналёгіі польскай з прадметаў, з якіх экзамен будзе весьціся ў мове беларускай, ня будзе ўважацца за дастатачны повад для адмовы ў матуры. Склад Экзаменацыйнай Камісіі ў гэты момант яшчэ ня ўсталены, аднак можна ўжо цяпер сьцьвярдзіць, што ў склад яе ўвойдуць, як асобы з лічбы вучыцялёў Беларускай Гімназіі, так і з па-за гэтае лічбы.

Куратар (подпіс).

За згоднасьць Сэкрэтар,—**Г. Шырма.**

Далучнік № 2.

Куратарыум Віленскага
Школьнага Вокругу
Вільня, дня 2-VIII-1927 г.
№ II-18322/27.

Пры адказах паклікацца
на гэтую лічбу і дату.
У справе экзаменаў
сьпеласьці для абітур'ен.
беларускіх гімназій. На
№ 1317 дня 21-VIII-1927 г.

Да Галоўнай Упрары Т-ва Бел. Школы ў Вільні.

Адказываючы на просьбу Т-ва з дня 21-VII гэтага году № 1317 у справе з'арганізаваньня пры тутэйшым Школьным Вокрузе экзаменаў сьпеласьці ў беларускай мове для абітур'ентаў беларускіх гімназіі ў Вільні, Радашкавічах і Клецку, Куратарыум паведамляе, што згодна з распараджэньнем Міністэрства В. Р., А. П. з дня 29 лістапада 1926 г. № II-13593/26 (Dz.U.K.O.S.Wil. z dnia 10 I-1927. № 1 poz. 3) — экзамены сьпеласьці ў мове навучаньня школы для абсальвэнтаў гімназій бяз праў могуць быць арганізаваны толькі тады, калі гімназіі тыя вядуцца ў такой мове навучаньня, у якой навучаецца ў гімназіях дзяржаўных, маючых правы публічнасьці.

Куратар Школьнага Вокругу w. z. (подпіс).

Начальнік аддзелу.

За згоднасьць Сэкрэтар,—**Г. Шырма.**

Ці у бок паразуменьня з палякамі?!

(Настроі сярод украінскай буржуазіі).

Нядаўна львоўскі ваявода Дунін-Борковскі, кажучы аб „дзікаўскім зъезьдзе“, заявіў, між іншым, аб сваім праекце выбарнага блёку ў сваім ваяводзтве, калі не на ўсю Галіччыну. — Па думцы ягонай, на новыя выбары польскія „санатары“ (пілсудчыкі), утытулаваныя зубры-абшарнікі (таксама пілсудчыкі) і, выбачайце, украінскія нацыяналісты (буржуазія) павінны ісьці разам—цесным блёкам, выставіўшы адзін супольны, аб'яднаны сэрдэчным даверыем, сьпісак кандыдатаў... На першым месцы такога сьпіску павінен (—ну, зразумела-ж!) стаяць „санатар“ (з урадоўцаў-пілсудчыкаў, маёраў, ці да т. п.); на другім—украінец з УНДО, на трэцім кансэрватар-абшарнік (граф ці князь). Гэткім „радыкалізмам“ п. ваявода спадзяецца адразу прыгарнуць да сябе ўсе буржуазныя сэрцы ўкраінскай эндэцыі, якая — па думцы марш. Пілсудскага ды ягонага ваяводы Борковскага—павінна ў Галіччыне на выбарах заняць месца польскай эндэцыі, так

зьненавіджанай марш. Пілсудскім... Як дасьціпна пісаў Строньскі ў „Варшавянцы“, замест былага блёку „Пяст-Эндэцыя“ Пілсудскі пастанавіў зрабіць новы ўрадавы блёк „Зубр-Санацыя“. А да яго на ўкраінскіх землях дамяшаць яшчэ квантум сатіс (сколькі трэба) ўкраінскай эндэцыі...

Ваявода Борковскі наагул атрымаў загад „кокетоваць“ украінскі народ, гэта-ж значыць, зразумела,—буржуазію. Як сіпяць эндэцкія газэты, ваявода Дунін ня можа зусім абыйсьціся бяз гэтых любых яго сэрцу ўкраінцаў, без якіх ня можа зрабіць ніводнага балю, аніводнага паседжаньня—урадова-грамадзкага ці ўрадова-палітычнага характару. Дзіва, што ён ня можа абмінуць пані „Унды“ —каб не пратанцаваць з ёй ў першай пары на тым вялізарным выбарным балі, які, як чутна, ужо шырока і раскошна рыхтуецца пакрысе ды тайком ад грамадзянства—урадавымі групамі.

Але сэрдэчна-ветлівая акцыя толерантнага ды асьвечанага п. ваяводы не спаткала аднолькавага адношаньня да сябе з боку навет буржуазнага ўкраінскага грамадзянства.—Настроі гэтага грамадзянства прарваліся асабліва пасьля вялікага ды пышнага балю, які львоўскі ваявода выдаў у часе „Таргоў Усходніх“ у Львове. На гэты вялікі баль былі запрошаны найлепшыя краскі ды „сьмятанка“ ўкраінскага грамадзянства. Некалькі асоб навет пайшлі на баль, што, в'-даць, дало п. ваяводзе падумаць ужо і аб магчымасьці супольных сьпіскаў на выбарах і г. д...

Але раптам усё гэтае „ваяводзка-ўкраінскае“ паразуменьне знайшло водгук — у „судзе“, які быў наладжаны Цэнтральным Камітэтам „УНДО“ над тымі асобамі („сьмятанкай“), якія прынялі запрошаньне пана львоўскага ваяводы ды пайшлі на ягоны баль у часе „Таргув Всходніх“... Прэзыдыум Цэнтральнага Камітэту „Украінскіх Нацыянал-Дэмакратычных Арганізацыяў“ („УНДО“) запрапанаваў выключыць гэтых паноў, што балявалі разам з польскім ваяводай у Львове. На гэты „суд“ зьехаўся поўны камплект Цэнтральнага Камітэту,—былі прысутны ўсе сябры з Валыншчыны, з Холмшчыны і г. д... Некалькі гадзін ішла гарачая дыскусія, ці сказьніць гэтых „здрайцаў украінскай справы“, ці—памілаваць... Але ўрэшце — памілавалі... Сярод камплекту Ц. К. знайшлася большасьць, якая рашыла, што „грамадзкія скокі—танцы“ ўкраінскіх дзеячоў з польскімі „крэсоўцамі“ на ваяводзкім „усходнім балі“—не праступленьне і ня „здрада ўкраінскага стану“ ў Польшчы.

Як можна было прадбачыць, судовы прысуд Ц. К. „УНДо“ выклікаў жывы водгук у польскай прэсе, вялікае парушэньне „ульгі“ (палёгкі) сярод польскага палітычна-ўзгадаванага грамадзянства. — Прэса—мо' і слушна — бачыць у гэтым „апраўдаўчым прысудзе“ добры знак, добрую варажбу на будучыню, мо' ўжо і вельмі блізкую. — Апраўдаўшы сваіх павадыроў за грамадзка-балёвыя скокі з палякамі на ваяводзкім балі, Ц. Камітэт „Ундо“ мо' ўжо і пабагаславіць іх і на—супольныя палітычныя танцы на выбарным балі, які, як відаць, ня менш шыкарна ладзіць начальства пана ваяводы ў Галіччыне. Паводле ягонае думкі, скакаць будуць: на першым месцы—„урадавы санатар“, на другім—„ундавец“, на трэцім—абшарнік з графскай ці князяўскай каронай пад фракам.

Ваяводзкі баль у часе „Таргув Всходніх“ мо' запраўды акажацца прарочым. І на новым выбарным балі пачнуцца, так сказаць, „Таргі Заходне“, якія, трэба думаць, скончацца для абедзьвюх старон добра ды памысна, адчыняючы „новую эру“, — новы сталы, шчасьлівы, вясёлы баль польскай і ўкраінскай буржуазіі—на галовах польскага і ўкраінскага народаў... Памагай-жа, Божа!

Для нас, беларусаў, усе гэтыя суседзкія баляваньні маюць так сама вялізарную цікаўнасьць. Бо-ж, калі п. Павлюкевіч адкрыў толькі-што, што ў Беларусі зусім няма буржуазіі, ані работніцкай клясы, а ёсьць толькі народ-сялянства ды інтэлігенцыя, але ў кожным разе ёсьць такі пара, другая, дзесятая панкоў і паночкаў, якія нічога ня мелі-б проці таго, каб паны „беларускія“ ваяводы, зпажыўшы пары ці тройкі на блізкім ужо „выбарным балі“, забясьпечылі гэтым панком інакш вельмі няпэўныя, калі ня зусім „прапашчыя“ для іх—пасольскія мандаты.

Нядаўна ў-ва ўсіх газэтах падаваліся зусім ясныя весткі аб гэткіх „санацыйных“ сьпісках, дзе ярэмічавым сельсаюзьнікам даваліся адно толькі чацьвертыя, ці пятыя месцы...

Польска-радавыя перагаворы.

Беларуская прэса падавала ў свой час камунікат польскага ўраду, які вельмі оптымістычна рысаваў магчымасьці і пэрспэктывы поўнага паразуменьня паміж Польшчай і ССРР—у бліжэйшыя часы.

Нямецкая прэса, наадварот, вельмі скэптычна адносіцца да гэтага „залішняга оптымізму“ польскага ўрадавага камунікату. Паводле адной з найпаважнейшых газэт, якая асабліва цікавіцца ўсходнімі справамі,—розьніцы паміж гэтымі дзяржавамі настолькі значныя, што спадзявацца, дый яшчэ ў хуткім часе, паразуменьня—вельмі трудна. Асабліва-ж справу ўсходніх граніцаў Польшчы газэта нямецкіх лібэралаў лічыць непераможнай перашкодай, бо іх „ніколі ня прызнае Расея“. Каб было магчыма запраўднае збліжэньне паміж ССРР і Польшчай, дык—або Польшча павінна была-б выйсьці з складу Лігі Народаў, або самы Статут Лігі Народаў павінен быў бы быць пераробленым.

Далей газэта дагадываецца, чаму гэта якраз цяпер выдадзены быў гэткі мірна паразумеўчы камунікат польскім урадам?—Гэтую прычыну яна бачыць у тым, што ў Варшаве ў сучасны мамэнт ідуць перагаворы з амэрыканскімі банкірамі ў справе значнай пазыкі для Польшчы. Як можна думаць паводле вестак у прэсе, справа пазыкі зацягнулася ізноў—з прычыны нявыгаднага курсу пазыкі, якім банкіры хочуць у пэўнай меры падчыркнуць ды—пакрыць рызыку пазыкі, даванай краю, якога граніцы і наагул адносіны да абодвух яго магутных суседзяў—няпэўныя...

Як ведама, Амэрыка ня прызнала ані Рыжскага Трактату, ані наагул граніцаў Польшчы—ні на ўсходзе, ні на заходзе.

Дык вось нямецкая газэта і лічыць, што польскі ўрад, абвяшчаючы аб вельмі прыязных адносінах паміж Польшчай і Радамі, якія быццам ня толькі цалком выключаюць усялякую рызыку вайны, а навет абяцаюць Польшчы падтрыманьне яе і яе граніцаў на Захадзе,—хоча зрабіць добрае ўражэньне на Амэрыцы ды на гэтых банкірах... А гэта (—ясна-ж!) дзеля таго, каб яны злагодзілі крыху свае цяжкія варункі пазыкі...

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Перагаворы ў справе пазыкі зацягваюцца.

Ізноў пачалася дзіўная цеганіна з перагаворамі ў справе амэрыканскай пазыкі для Польшчы. Мы памятаем, як доўга ды скандальна цягнулася гэтая справа ў першую палову гэтага году, як урэшце паводле яснай заявы ўраду—справа была канчальна абгаворана і ўзгоднены былі ўсе варункі, навет быў дадзены „задатак“. Толькі ўсё ж пазыка, але а тое—зусім „гатовая“, — была адложана на восень—дзеля таго, што ў амэрыканцаў было ўлетку неяк „пуста ў кішані“... А вось цяпер узнаўляецца цалком уся летняя валакіта... Ізноў амэрыканскія паўнамоцнікі па 20 тысячаў злотых у дзень трацяць на тэлеграфную перапіску з Нью-Іоркам, пытаючыся ў сваіх шэфаў новых інструкцыяў ды паведамляючы іх аб ходзе перагавораў...

Сойм усё-ж будзе патрэбны ўраду!

Газэты пішуць, што амэрыканскія банкіры—паміж іншымі варункамі выдачы пазыкі польскаму ўраду—патрэбавалі, каб пазыка канешне была зацьверджана парляманам. Гэткім чынам ураду прыдзецца неяк наладзіць свае адносіны з заканадаўчымі палатамі—пад націскам звонку...

Выключэньне міністра Морачэвскага з ППС.

1 кастрычніка адбылося паседжаньне партыйнага суда пэпээсаў, які выключыў нарэшце „таварыша Морачэвскага“ з складу ППС.

Газэты пішуць, быццам ППС паставіла мін. Морачэвскаму дамаганьне — на выбар: або зрачыся партфэлю міністра, або—падаць заяву аб выхадзе з партыі. Але быццам „таварыш“ Морачэвскі“ не зрабіў ані таго, ані другога. Тады партыя — з пачыну Ц. К.— ужыла найцяжэйшую меру — выгнаньне з партыі. Матываваны прысуд кажа, што Морачэвскі выгнаны з партыі за тое, што — „прыняўшы міністэрскі партфэль проці волі партыі, ён у далейшым часе, зламаўшы зусім салідарнасьць з партыяй, пачаў ужо выразна супрацоўнічаць з усім урадам (марш. Пілсудскага...)—на шкоду работніцкай клясе“.

Расколы ў польскіх левых партыях.

„Уплыў“ сучаснага ўраду на раскол ды развал польскіх работніцкіх і сялянскіх партыяў—ня спыняецца.

Толькі-што было надрукавана ў газэтах заява аднаго з правінцыяльных аддзелаў ППС, якая пратэстуе проці апазіцыйнага становішча партыі, а перадусім соймавага клюбу пэпээсаў, адносна да ўраду маршалка Пілсудскага... Ясна, што гэткі пратэст пагражае адколам, не расколам партыі...

А вось цяпер пачаўся „ісход“ пілсудчыкаў з „Вызваленьня“, якое—пад націскам на мясцох—таксама займае апазіцыйнае становішча ў адносінах да ўраду...—Так. сэнатар Зубовіч падаў заяву ў Галоўн. Управу Партыі „Вызвал.“,—аб сваім выхадзе. За тое расьце „больш радыкальны“ — „Хлопскі Зьвязок“, куды толькі-што ўвайшлі п. п. Галка, Пятроўскі і інш. Гэты „Сялянскі Саюз“—побач з „Клюбам Працы“—зьяўляюцца адзінай „парляманцкай падставай“ ураду ў краі...

„Па прыкладу багоў“.

Непашана да іспуючых законаў усьцяж расьце ў краі.—Злавешчым прыкладам гэтага зьяўляецца характэрнае здарэньне ў Варшаве, дзе ў памяшчэньні Галоўнага Камітэту аднэй з работніцкіх партыяў (навет такой мірнай, як Н. П. Р...) зьявілася паліцыя, і зрабіўшы вобыск, апячатала ўсе шафы і сталы ў памешканьні. Калі прысутныя сябры партыі патрэбавалі ў паліцыі ордэру на вобыск ды арышт, тады ім быў пададзены кавалак паперкі з загадам... пана старшага пшодоўніка паліцыі—замест судовай улады, як гэтага вымагае закон...

„Старшы пшодоўнік“ замест судовай калегіі—гэта „сымвал“...

Цікаўны выпадак.

Польская прэса падала вестку, што на польска-радавым пагранічны адбылося паседжаньне мяшанай польска-радавай камісіі, на якім разглядалася справа выдачы польскім уладам польскага паручніка Франка, аб „парваньні“ якога радавымі пагранічнікамі нядаўна паведаміла з абурэньнем польская прэса. На паседжаньні быў дастаўлены сам пар. Франк, які заявіў, што яго ніхто не хапаў, але што ён сам перайшоў граніцу дый хоча астацца ў ССРР.

І вось, гэты пар. Франк, якога так шкадавала польская прэса, як „дзельнага жаўнера“, (—тады, калі ён лічыўся „парваным“!), цяпер—аказаўся „марфіністам і эротоманам“, калі выясьнілася, што ён уцёк сам, дый ня хоча варачацца ў Польшчу...

Тэлэфонная камунікацыя паміж Польшчай і ССРР.

У Варшаву прыбыла дэлегацыя з ССРР, якая вядзе перагаворы з міністэрствам поштаў і тэлеграфаў аб устанаўленьні тэлефоннай камунікацыі між Польшчай і ССРР.

Першыя „загурска-прэсавыя“ справы ў судзе.

У варшаўскім судзе 30 верасьня разьбіралася аж 11 спраў правых газэт, абвінавачаных у „распаўсюджваньні фальшывых вестак“ дый у „непашане да ўраду“ — у зьвязку з справай „узяцьця жыўцом на неба“ генарала Загурскага. Па дамаганьню абароны суд адлажыў усе справы да 19 кастрычніка.

Заграніцай.

Сэнсацыйная заява Чычэрына.

Як ведама, нядаўна англійскі ўрад — праз аднаго з скандынаўскіх міністраў—пробаваў грунт у Маскве адносна да магчымасьці нейкага паразуменьня з радавым урадам. Ня веручы ў шчырасьць сучаснага англійскага ўраду, радавы ўрад адказаў тады на гэта, што яму зусім ня сьпешна ўзнаўляць дыпляматычныя зносіны з Англіяй. А вось цяпер, як паведаміла „Усх. Аген.“, Чычэрын быццам зрабіў заяву, у якой сказаў, што Рады гатовы распачаць перагаворы з Англіяй—дзеля вырашэньня ўсіх непаразуменьняў паміж абыдвума краямі. Але радавы ўрад павінен мець гарантыю, што наладжаныя адносіны ізноў ня будуць сарваны англійскім урадам дзеля нейкае выдуманае прычыны.

Польскае агенцтва тлумачыць гэтую заяву, як спрытны ход дыплямата, які гэтым хоча націснуць на францускі ўрад, каб той ня вельмі ўжо даражыўся, але лягчэй ішоў на ўступкі радаваму ўраду.

Можа гэта і так. Бо-ж францускі ўрад ізноў пачаў рабіць перашкоды ў справе паразуменьня з Радамі, — пэўна-ж, лічучы, быццам бяз прыязьні з Францыяй — пасьля разрыву з Англіяй — Рады ўжо не пражывуць ніводнага дня. Напрыклад, — ужо пасьля афіцыяльнай заявы Брыяна аб зьліквідаваньні справы пасла Раковскага — францускі ўрад—пад націскам правіцы — ізноў падняў гэтую справу, быццам навет ізноў даручыўшы свайму паслу ў Маскве рашуча дамагацца адкліканьня Раковскага з Парыжу.

Так прынамся піша француская прэса. Быццам францускі ўрад пастанавіў не ўзнаў-

---

Ул. Короленко.

Судны дзень.

(*Іом-Кіпур*) *)

(Украінская казка).

Пераклала Вера Грыц.

> Агонь затух, а месяц усходзіць, у лясу
> пасецца ваўкалак.
> (Шэўчэнка).

I.

Вось што: выйдзі ты, чалавеча, у ясную ноч з свае хаты, а яшчэ ляпей за вёску на прыгорачак, і паглядзі на неба й зямлю. Паглядзі, як па небе ходзіць ясны месяц, як мігаюць і іскрацца зоры, як падымаюцца ад зямлі лёгкія хмары і плывуць кудысьці адна за аднэй, нібы падарожнікі спозьніўшыся ідуць начною дарогаю. А лес стаіць зачараваны і слухае, якія чары ўстаюць у ім з паўночы, сонная рэчка бяжыць і журчыць і бармоча штось прыбярэжным яварам... І скажы ты мне, пасьля гэтага, чаго толькі, якіх дзіваў ня можа здарыцца ў гэтай божай хатцы, што людзі называюць белым сьветам?

Усё можа здарыцца. Вось з маім знаёмым, нова-каменскім млынаром, таксама раз здарылася гісторыя... Калі вам яшчэ ніхто не апавядаў, дык я, можа, раскажу, толькі ўжо вы ня змушайце мяне, каб пабажыўся, што гэта ўсё праўда. Ні за што не пабажуся, дзеля таго, што хоць і чуў я яе ад самога млынара, але ўсё ж такі і да гэтае пары ня ведаю: ці было гэта запраўды, ці ня было.

Але, ці гэта было, ці ня было, а апавядаць трэба, як было.

Раз ўвечары, пасьля вячэрні ў Нова-Каменцы, — а млын ад вёскі вёрстаў гэтак паўтары ня больш, — млынар вярнуўся да хаты ня ў вельмі добрым настрою. А чым яму быць нездаволеным, гэтага ён і сам не патрапіў-бы сказаць. У царкве йшло ўсё, як трэба, і наш млынар, гарладзёр не астатні, чытаў на клірасе так голасна і так хутка, што й прывычныя людзі дзівіліся. „Вось як чэша, чортаў сын,—гаварылі добрыя людзі з вялікім рэшпэктам, — хоць-бы табе адно слова можна было зразумець! Запраўднае кола: круціцца-коціцца, і ведаеш, што ёсьць у ім шпіцы, а пайдзі ты ўгледзь хоць адну. Так вось і ён чытае: мова, як каванае кола па каменьнях грыміць, а слова ніяк ня ўхопіш“.

А млынар слухаў, што людзі паміж сабою гаворачь, і радаваўся. Умеў такі папрацаваць для Госпада Бога: языком, як здаравенны хлапец цапом па току малаціў, ажно пад канец навет у горле засохла і вочы на лоб палезьлі.

Пасьля вячэрні бацюшка млынара да сябе паклікаў, гарбатаю напаіў, дый бутэльку з зельнікам на стол паставілі поўную, а зьнялі—пустую. Пасьля гэтага месяц стаяў ужо высока над палямі і заглядаў у маленькую, але быструю рэчку Каменку, калі млынар выйшаў з папоўскае хаты і пашоў праз вёску да сябе ў млын.

З вясковых людзей, іншы спаў, іншы сядзеў пры сьвятле каганцоў у хатах за вячэраю, а былі і такія, якіх ясная ды цёплая ноч выцягнула на вуліцу. І сядзелі сабе старыя людзі на прызьбах, а маладыя пад платамі ў густым цяню ад хатаў і вішнёвых садоў, так-што і дагледзіць іх ня было магчымасьці, а толькі ціхі гоман чутно было там і сям, а то й стрыманы сьмех, ці часам—неасьцярожны пацалунак якое-небудзь маладое пары...

Эх, мала што творыцца парою ў густым цяню пад вішнямі вось у гэтакую ясную ды цёплую ночку!

Хоць млынару ня відно было людзей, а людзі яго добра бачылі, бо йшоў ён самай сярэдзінай вуліцы на месяцу. І затым дзенідзе яму гаварылі:

„Добры вечар, пане млынару. Ці не ад бацюшкі гэта йдзецё? Ці не ў яго загасьціліся так доўга“?

Усе ведалі, што млынару болей ня было ад каго йсьці, але млынару было гэта прыемна, і ён не затрымоўваючыся адказваў не бяз пыхі:

— Але, загасьціўся такі трохі, — і шоў сабе далей гордым крокам.

Некаторыя ціханька сядзелі пад паветкамі і чакалі толькі, каб ён хутчэй прайшоў і не заўважыў іх. Але млынар быў не такі чалавек, каб прайсьці міма ці-то забыцца аб тых людзёх, што яму былі вінны ці за муку, ці за мялён, ці проста ўзялі ў яго грошы на працэнты. Нічога, што іх было дрэнна відаць у цяню і што яны маўчалі, як набраўшы вады ў рот; млынар усё-ж такі затрымоўваўся і гаварыў сам:

— Ці здаровенькі? Вы тут? Маўчэце, ці не маўчэце, гэта як сабе хочаце, а мне доўг зьбірайце, бо тэрмін заўтра, раніцай-ранень-ка. А я чакаць ня буду, вось што!

І пасьля гэтага ізноў ішоў далей па вуліцы, і яго цень бег з ім побач, ды такі чорны-чорны, што млынар, чалавек і заўсёды гатовы ў кожным выпадку пакратаць мазгамі, думаў:

— Вось які чорны цень, навет дзіва!.. Чалавек апрануты ў сьвітку бялейшую за муку, а цень ад яе—чарней за сажу...

Тут ён падышоў да карчмы жыда Янкеля, што стаяла на горцы, ужо недалёка ад выезду. Шабас ужо скончыўся з захадам сонца, але ўсё ж такі гаспадара ў шынку ня было, а замест яго сядзеў жыдоўскі парабак Харко, які заўсёды замяняў Янкеля і яго бохураў у шабас і ў сьвята. Ен запаліваў ім сьвечкі і браў сваімі рукамі ў людзей грошы, бо жыды—гэта ўжо ўсяму сьвету вядома—срога захоўваюць сваю веру: ні за што ў сьвята самі не запаляць сьвечкі і ня возьмуць у рукі грошаў: грэх! Усё гэта рабіў за іх парабак Харко, адстаўны жаўнер, а Янкель ці Янкеліха, а то й бохуры толькі сачылі быстрымі вачамі, каб як-небудзь дзесятка ці там дваццатка, замест выручкі, ня трапіла якім-небудзь чынам у кішэнь Харку. „Хітры народ, ой, і хітры-ж! — падумаў млынар. Умеюць і Богу свайму дагадзіць, і грошай не папусьцяць. Але й разумны народ, гэта таксама трэба сказаць,—дзе нашым“!

Ен супыніўся ля ўваходу ў карчму, на таку, моцна ўтаптаным множствам людзкіх ног, што таўкліся тут і ў кірмаш, і ў будні дні, увесь тыдзень,—і запытаўся:

— Янкель! Гэй Янкель! Дома ты, ці можа цябе няма?

— Няма, ня бачыце, ці што? — адказаў парабак з-за прыталкі.

— А дзе?

— Дзе—у месьце, вось дзе! — адказаў парабак. Вы хіба ня ведаеце, які ў іх дзень?

— Які?

— Іом-Кіпур!

„Вось вытлумачыў, дык вытлумачыў“!— падумаў млынар. А трэба вам сказаць, парабак гэты быў чалавек пісьменны і гаварысты. Любіў задзіраць дагары нос, а асабліва

*) Праз дзесяць дзён пасьля жыдоўскага новага году, які сьвяткуецца раньняй восеньню, адбываецца ў жыдоў сьвята Іом-Кіпур (ачышчэньня). Мяйсцовая хрысьціянская люднасьць называе гэты дзень „судным днём“. Існуе забабон, што ў гэты дзень жыдоўскі чорт, Хапун, забірае з сынагогі аднаго жыда. Да гэтага забабону падалі повад, напэўна, вельмі тклівыя і поўныя асаблівай выразьлівасьці цэрамоніі пры сьвяткаваньні Іом-Кіпура, каторыя выконываюцца ў маленькіх мястэчках Украіны й Беларусі на вачох хрысьціянскай людносьці.

У фашыстаўскай Літве.

Сацыялісты аб урадавым тэроры ў Літве.

Бюро II Інтэрнацыяналу выдала адозву да літоўскіх работнікаў, каб падняць іх процi ўрадавага тэрору, які ўсьцяж шалее ў Літве. Вось некатарыя месцы з гэтай адозвы, якая мае і для Польшчы ня толькі „плятанічную“ цікаўнасьць.

„Вось ужо год бяз чверці, як край ваш адданы пад дыктатуру жменькі афіцэраў, людзей без усялякіх маральных падставаў. Ад мамэнгу наглага замаху 17 сьнежня 1926 года, які адным махам пазбавіў работніцкую клясу ўсіх палітычных правоў, сьведамыя работнікі ўсіх краёў добра зразумелі, што панаваньне „шэфа Генаральн. Штабу“ Плеховіча, які ёсьць фактычным валадаром Літвы пад прыкрыцьцем „ураду Вальдэмараса“, што гэты замах кінуў літоўскі народ у яму фашыстаўскай рэакцыі, якая ў Літве будзе рабіць ня меншыя праступленьні, як у Італіі“.

Далей адозва робіць агляд таго, як хутка ўзрасла работніцкая арганізаваная сіла ў Літве, як узрасла сацыял-дэмакратычная партыя, як апошнія выбары далі рашучую перавагу работнікам і сялянам у Сойме, які пачаў быццам ужо працу над перабудовай краю—па думцы працоўных. Як далей—якраз у выніку гэтай перамогі працоўных—на край наляцеў (пэўна-ж—пацасланы звонку...) наглы замах, які аддаў уладу ў краі „партыі“ нацыяналістаў, маючых ў парляманьце ўсяго толькі... 3 паслоў... (нешта кшталтам польскай „Партыі Працы“, якая, трэба прызнаць, мае аж 4...) Як-жа-ж гэтая „ўрадавая партыя“ можа панаваць у краі — проці волі ўсяго яго арганізаванага грамадзянства?! Дык ведама-ж: толькі шляхам **ваеннай дыктатуры** дый пляновага **дэзарганізаваньня грамадзянства, разьбіваньня яго палітычнага жыцьця, праўных формаў** і г. д. Гэта-ж якраз і робіцца.... у Літве.

„Усялякая свабода прэсы — здушана“ пэўне-ж і там выданы свае „дэкрэт“ы... 12 найвялікшых прафэс. саюзаў — зачынены. Выбарныя ўлады гэтых работніцкіх і сялянскіх арганізацыяў пасаджаны ў вастрогі ды ў канцэнтрацыйныя лагеры... Усялякія дэмакратычныя ці парлямэнтарныя спосабы ды шляхі, якімі грамадзянства магло-б выразіць сваю думку ці пратэст, зачынены... (Сойм „адложаны“ даўно на неабмяжаваны час)... Ня толькі работніцкая кляса, але і шырокія колы мяшчанства ды сялянства — поўны абурэньня на салдацкую самаволю, шалеючую ў краі“...

„Спроба вызваленьня, якая была зроблена ў Таўрогах, была разьбіта ўладай... У выніку яе толькі ізноў страшней паплыла кроў у Літве... Расстрэліваюць людзей ужо бяз суда, навет — не ўстанавіўшы дакладна асобы „падазронага“... Напрыклад, урад, расстраляўшы ў першы дзень 6 асоб, пералічаных у ўрадавым камунікаце, назаўтра сам пяць з іх „паправіў“—зьмяніў іх прозьвішчы.

Адозва канчаецца запэўненьнем II Інтэрнацыяналу, што ён — „стаіць на старожы“ правоў і інтарэсаў сусьветнага пралетарыяту“... дый — „дапаможа літоўскім работнікам... калі яны ізноў прыступяць да адбудовы дэмакратыі“...

Вось дык пацешыў: сьпярша вызваліцеся самі, а пасьля паможам і мы“...

Нагласьць літоўскіх фашыстаў.

Літоўскі ўрад мае „чало“ трэбаваць ад усіх суседніх дзяржаваў выдачы ўцёкшых у часе разгрому апошняга паўстаньня рэвалюцыйных дзеячоў, якія знайшлі, паводле пануючага звычаю, прытулак, як палітычныя эмігранты, у гэтых дзяржавах. Каб даць сваім нягодным дамаганьням від „законнасьці“, літоўскія фашысты фальшыва вінавацяць уцекачоў у розных „угалоўных праступленьнях“ — зладзействах, забойствах і г. д.

Запраўды, подласьць фашыстаў ня мае ніякіх граніцаў! Дый — ня толькі ў Літве, а і ўсюды...

Гутарка з Янкай Купалай.

(Ад нашага варшаўскага карэспандэнта).

Толькі-што, варачаючыся ў Менск з лячэньня ў Карльсбадзе (ў Чэхаславакіі), у Варшаву прыехаў наш найвыдатнейшы пясьняр—Янка Купала.

Для нас—невялікае беларускае калёніі ў Варшаве—гэта запраўднае сьвята. І я ўраз пастараўся пабачыцца з нашым паэтам, пагутарыць з ім, ды падзяліцца з вамі тым, што пачую.

З першага пагляду маеш уражаньне, што лячэньне мала памагло Купале. Відаць на ім нейкую зморанасьць. Вельмі пахудзеў.

Я засыпаў яго пытаньнямі. Перадусім—**аб ягонай працы.**

— „За апошні час—адказаў Купала — я даваў свае вершы ў „Полымя“ і іншыя газэты. За вялікшыя рэчы ня браўся, бо быў заняты ўпарадкаваньнем і пераглядам старых твораў, якія цяпер друкуюцца ў поўным сабраньні іх. Пераклаў вось толькі дужа пекную рэч з польскае мовы: гэта—адрывак з песьні „o wojnie domowej“ Броневскага“.

— А як ідзе друк поўнага збору Вашых твораў?—папытаўся я.

— „Выйшлі ў сьвет ужо тры першыя томы. У першым перадрукаваны: „Жалейка“ і „Гусьляр“; у другім — „Шляхам жыцьця“; у трэцім—драматычныя творы: „Раскіданае гняздо“, „Тутэйшыя“, „Паўлінка“ і „Прымакі“. Цяпер друкуецца том чацьверты, у які ўваходзяць: драматычныя поэмы „Сон на кургане“ і „Адвечныя песьні“, мой вершаваны пераклад „Слова а палку Ігора“, „На папасе“ і нядаўна закончаны мной пераклад „Галькі“ (тэкст опэры Монюшкі. — А. К.). Спадзяюся, што ў беларускім перакладзе „Галька“ выйдзе на сцэне дужа ўдала. — У далейшых томах думаю зьмясьціць: у пятым—„Спадчыну“, у шостым—„Безназоўнае“ і іншыя творы. Урэшце, у асобнай кніжцы, незалежна ад агульнага збору маіх твораў, выйдзе мой пераклад з польскага цудоўнае п'есы Жулавскага „Эрос і Псыхэ“.

„Перагляд і апрацоўка ўсяго гэтага матэрыялу занялі вельмі многа часу і йшчэ займуць,—а тут яшчэ і хвароба не дае працаваць“!—жаліўся Купала.

Я пачаў распытывацца аб творчасьці іншых поэтаў,—паміж іншым аб згуртаваньнях нашых поэтаў і літэратараў, аб якіх глухія весткі даходзілі да нас.

— „Творчасьць беларуская багата расьцьвітае. Працуюць, не пакладаючы рук, старыя пісьменьнікі, ды нарасла цэлая маса новых. Вось, апошнія першыя заварушыліся, каб неяк з'арганізавацца. Ужо гадоў пяць назад заснавалася першая арганізацыя нашае літэратурнае моладзі пад назовам „Маладняк“. Яна ахапіла ўвесь край і сотні маладых паэтаў. Праз нейкі час з „Маладняка“ выдзялілася група „Узвышша“, да якое з старэйшых пісьменьнікаў далучыўся Бядуля. Цяпер творыцца яшчэ адна—„Праблеск“.

— Ці кожная група мае свой асобны мастацкі кірунак?

— „Ня зусім так. Афармленьне мастацкіх кірункаў яшчэ толькі пачынае насьпяваць,—ды не яно навет, а больш прыпадковыя прычыны выклікалі тварэньне паасобных літэратурных згуртаваньняў“.

— Як-жа адносяцца да гэтых згуртаваньняў старэйшыя пісьменьнікі?

— „Ну, мы—старыкі—стаімо пераважна збоку, кожын ідзе сваім шляхам. Але ўсе адчуваем патрэбу агульнае арганізацыі нашых пісьменьнікаў, — ды ў гэным кірунку ўжо робяцца некаторыя крокі. Праектуецца агульная Фэдэрацыя Беларускіх Пісьменьнікаў, у якую павінны ўвайсьці і ўсе існуючыя згуртаваньні, і паасобныя пісьменьнікі, якія йдуць асабняком“.

Мы перайшлі далей на справы выдавецкія, якія ў нас, у Зах. Беларусі, стаяць, як ведама, вельмі блага. Купала даў жменю характэрных цыфраў для выдавецкай працы ў Радавай Беларусі:

За 1926 27 бюджэтны год надрукована беларускіх выданьняў 800 аркушоў (знача: 12,800 стр.). На наступны 1927-28 год цыфра гэтая значна павялічана.

Асаблівая ўвага зьвернена на падручнікі. За ўкладаньне іх узялося вельмі горача настаўніцтва. Лепшыя падручнікі друкуюцца адразу ў ліку 50 да 100 тысяч экзэмпляраў. Ведама, пры такіх лічбах праца аўтараў аплачываецца вельмі добра.

Уканцы гутарка перайшла на падарожныя ўражаньні Купалы. Разам з ім і ягонай жонкай былі ў Карльсбадзе такжа Цішка Гартны, Міхась Чарот і Зарэцкі. Нашы падарожнікі былі ў Празе, дзе канфэравалі з тамтэйшай беларускай калёніяй. Моладзь, якая выэміґравала **дзеля вышэйшае навукі**, пакінула на ім куды вельмі прыемнае ўражаньне: шмат выйдзе спаміж яе добрых беларускіх працаўнікоў на адраджэнскай ніве.

На гэтым закончылася мая гутарка з Купалай, які гэтымі днямі едзе ўжо ў Менск.

Варшава, 1 кастрычніка 1927 г.

А. Кандратовіч.

ляць перагавораў з Радамі, пакуль іх мае вясьці пасол Раковскі.

Радавыя трэбаваньні ад Францыі.

Як ведама, радавы ўрад запрапанаваў Францыі заключыць трактат прыязьні, узаемнай гарантыі бясьпечнасьці і нэйтралітэту—на выпадак вайны. Нямецкая прэса падае больш дэтальныя весткі аб дамаганьнях, якія высунуў радавы ўрад. Рады трэбуюць, каб Францыя абязалася гарантаваць свой нэйтралітэт (неўмяшацельства) на выпадак вайны, у якую была-б уцягнена Расея, за выключэньнем толькі вайны з Польшчай. Тады Рады згаджаюцца, каб Францыя выпаўніла свой абавязак саюзьніцы... (ведама-ж,— калі гэта дазволіць Нямеччына, якая ўжо настолькі сільная, што патрапіць навет аднэй левай — заходняй рукой стрымаць працягненую Польшчы руку Францыі)...

Апрача таго, Рады трэбуюць, каб Францыя падпісала ўрачыстае абяцаньне—ня прымаць ніякага ўчасьця ні ў якой „гаспадарчай вайне“, эканамічным байкоце ці блёкадзе ССРР,—навет тады, калі гэткія меры будуць запрапанаваны Лігай Народаў.

„Тайна вобыску ў радавым пасольстве ў Лёндане“.

Амэрыканскія газэты раскрылі тайну вобыску ў радавым пасольстве ў Лёндане.

Справа ў тым, што англійскі ўрад апрацаваў вельмі сэкрэтна плян „рэарганізацыі арміі ў Індыі“, які аддаваў гэтую армію цалком пад уладу англійскага ваеннага міністэрства, выкідаў усіх вышэйшых афіцэраў-індусаў з арміі, замяняючы іх англійцамі і г. д. Гэты плян пастаноўлена было ў Лёндане правясьці пакрысе ды цішком на месцы. Але—як быў зьдзіўлены англійскі ўрад, калі яго намесьнік (віцэ-кароль) у Індыі, ня меўшы яшчэ на руках гэтага сэкрэтнага пляну, паведаміў Лёндан аб тым, што ў індэйскіх нацыянальна-палітычных колах гэты плян ужо ёсьць у арыгінале дый зрабіў у краі вельмі дрэннае ўражаньне.

Англійскі ўрад ажна закіпеў ад злосьці. Паліцыі быў дадзены загад — за ўсялякую цану знайсьці „здрайцу“, прадаўшага індыйскім нацыяналістам сэкрэтны плян. Паліцыя быццам высьветліла, што плян быў выкрадзены з міністэрства для спраў Індыі дый перададзены радаваму паслу... Тады — са злосьці — быў зроблены вобыск у радавым пасольстве... Рэшту мы ведаем...

Ня чутно толькі, каб у Лёндане судзілі таго, хто выкраў дакумэнт з англійскага міністэрства.

Выключэньне Троцкага з III Інтэрнацыяналу.

Польскія газэты паведамляюць, што Выканаўчы Камітэт III Інтэрнацыяналу аднагалосна пастанавіў выключыць Троцкага з свайго складу.

Матывам такой меры мае быць неспаўненьне Троцкім свайго абяцаньня спыніць варожую да Цэнтру агітацыю, якая можа пацягнуць раскол у партыі. Троцкаму закідаюць, апрача таго, і падтрымліваньне зносінаў з тымі заграніччымі камуністычнымі групамі, якія ўжо былі раней выключаны з III Інтэрнацыяналу.

Побач з Троцкім выключаны таксама аднагалосна і за тое-ж і кандыдат у сябры Вык. Камітэту Вуевіч.

Выключэньне адбылося пасьля колькіразовых перасьцярог з боку Цэнтру, якія Троцкі лёгкаважыў.

Зусім незразумелая ў Польшчы рэч.

Карэспандэнты польскіх правых газэт даносяць з абурэньнем і зьдзіўленьнем аб канфлікце, які ўзгарэўся паміж урадам і парлямантам (яго камісіяй) у Францыі.

Справа ў тым, што францускі парлямант мае ў хуткім часе распачаць разгляд бюджэту, дык сьпярша павінна пачацца праца бюджэтнай камісіі, якая падрыхтуе для пленума даклад. Старшыня камісіі запрасіў усіх сяброў на паседжаньне камісіі, але аказалася, што адзін з іх—павадыр камуністычнай фракцыі Кашэн—сядзіць у вастрозе—за прапаганду ў войску... Тады старшыня камісіі п. Мальві заявіў, што ня скліча камісіі, калі хаця аднаму яе сябру будзе пастаўлена фізычная перашкода быць прысутным у ёй ды спаўняць свой абавязак, узложаны на яго парлямантам і выбаршчыкамі... Іншымі словамі: старшыня камісіі патрэбаваў, каб пасол Кашэн быў выпушчаны з вастрогу.

Урад Пуанкарэ, здаецца, заявіў, што хутчэй адкладзе сэсію парляманту, як выпусьціць Кашэна з турмы.

Дык—канфлікт! Чым ён скончыцца, залежыць толькі ад парляманту.

Але цікаўна, што нашы „дамовыя“ абаронцы канстытуцыі з правіцы ажна дзіву даюцца ў сваіх газэтах: як гэта пасол Мальві, радыкал, бароніць правы пасла — камуніста, які, як і ўсе яго таварышы, „заўсёды ў камісіі галасаваў проці бюджэту, дый наагул—проці ўсялякіх пастановаў, маючых нацыянальны характар“. Вось — калі-б старшыня камісіі бараніў **свайго**, з сваей партыі, тады для нашых „канстытуцыяналістаў“ было-б усё зразумела.

„Сяродземная Антанта“— проці Францыі.

Нямецкія газэты даведаліся аб новым пляне Англіі, якая выслала Чэмбэрлена ў Барсэлёну (ў Гішпаніі) дзеля перагавораў з гішпанскім прэм'ерам Прыма Дэ-Рывэрай—у справе стварэньня „марскога саюзу“ Італіі, Гішпаніі і Грэцыі пад старшынствам Англіі, які быў-бы скіраваны проці Францыі. За гэта Гішпанія атрымала-бы падтрыманьне Англіі ў справе прызнаньня ей Танжэру (францускай калёніі!).

Цікаўныя рэвэляцыі

Вэнгерскія газэты друкуюць цікаўныя ўспаміны-рэвэляцыі былага прэм'ера Вэнгрыі ў 1920—ў часе наезду бальшавікоў на Варшаву. Ён сцьвярджае, што ў той час атрымаў ад францускага ўраду прапазыцыю—паслаць дапамогу Польшчы ў лічбе 150.000 войска, за што францускі ўрад абяцаў зрабіць вялікія палёгкі Вэнгрыі ў забойчым для яе міравым трактаце Трыянонскім. Быццам Англія тады рашуча запратэставала проці гэтага кроку Францыі, дый уся справа вэнгерскай помачы Польшчы скончылася ні на чым...

Тэрарыстычная акцыя македонцаў у Югаславіі.

У Белградзе арыштаваны 2 баўгарскія (македонскія) рэвалюцыянеры, якія прызналіся на дапросе, што прыбылі ў сталіцу Югаславіі, каб зрабіць тамака рад тэрарыстычных актаў—узарваць гмах пасольстваў, склады амуніцыі і т. п. Быццам яны мелі мэтай выклікаць вайну між Югаславіяй і Грэцыяй, з якой павінна была-б скарыстаць Баўгарыя і Македонія, каб—злучыцца ў адну дзяржаву. Пэўна-ж, што справа Македоніі зусім ня вырашана, але толькі „застрашана“ Вэрсальскім Трактатам ды югаслаўскім сталым белым тэрорам у Македоніі.

Македонскі рэвалюцыйны Камітэт выдаў адозву, у якой сцьвярджае, што ўсе выпадкі замахаў ды нападаў на югаслаўскія ўлады і вайсковыя атрады—гэта пачатак сыстэматычнага тэрору проці таго, „ладу“ ў краі, які стварыў для яго ўрад, скасаваўшы свабоду прэсы, сабраньняў і выбараў.

Бунт у вайсковай турме ў Тулёне.

У Тулёне (Францыя) ў ваеннай турме выбухнуў бунт арыштантаў. Два дэзэртыры выламалі жалезныя дзьверы сваіх камэраў і, пакуль варта здолела разабрацъ, у чым справа, гэтыя арыштанты паадчынялі іншыя „цэлі“ ды звольнілі каля 100 вязьняў, з якімі зараз-жа кінуліся на дазорцаў, зьбілі іх і адабралі ў іх аружжа. Аднак-жа арыштантам не ўдалося выйсьці з вастрогу, бо ключ ад дзьвераў быў схаваны. Падасьпеўшыя жандары аблажылі асадай гмах вастрогу, ды пачалася перастрэлка, якая цягнулася шмат часу, пакуль адцiснутыя вязьні ня былі змушаны паддацца. Паддаючыся, яны дэманстрацыйна пяялі Інтэрнацыянал... У часе перастрэлкі сабралася шмат народу, які зрабіў спробу аружна памагчы арыштантам... Паліцыя разагнала таўпу. Але ўначы навакол вастрогу сабралася ізноў вялізарная таўпа, якая кінулася на пільнаваўшую гмах паліцыю... Пачалася запраўдная бітва, пасьля якой асталося шмат забітых і раненых... Урэшце паліцыя зрабіла парадак... Арыштаваныя жаўнеры—пераважна з Марокка...

Амаль ня ў той-жа час у мароккскім месьце Казаблянка ўзьняўся такі-ж самы бунт жаўнераў, але—на волі, і не французаў, але—мясцовых жыхароў. Жаўнеры адмовіліся спаўняць загады афіцэраў, накінуліся на іх і на францускіх жаўнераў, дый зьбілі іх да сьмерці... Пасьля гэтага яны кінуліся да турмы, з якой звольнілі ўсіх вязьняў. Паліцыя ды войска пасьля крывавага бою здолелі змусіць бунтаваўшых здацца. Але — што найбольш цікаўна — у часе бою мясцовае насяленьне Казаблянкі — стала на бок сваіх „бунтаўшчыкоў“, і толькі падасьпеўшыя значныя атрады францускіх акупацыйных войск адратавалі палажэньне...

перад млынаром, бадай, ня горш за млынара чытаў, толькі голас меў хрыплы і забіраў носам. Дзеля гэтага ў Часаслове мог яшчэ за Пілiпам Гладкім угнацца, а ўжо ў Апостале ніякім чынам. За тое ў чым-небудзь іншым ні за што, бывала, ня ўступіць. Млынар скажа яму адно слова, а ён насустрэчу другое. Млынар часам скажа: „ня ведаю“, а парабак зараз: „а я дык ведаю“. Няпрыемны чалавек... Вось і цяпер зыгнуў такое слова, што млынар навет пад шапкаю пазурамі паскроб, а ён радуецца.

— Але вы, можа, і цяпер не дагадаліся, які гэта дзень?

— А на вошта мна ведаць усякае жыдоўскае сьвята! — адказаў млынар з пачуцьцём прыкрасьці. Хіба я ў іх служу, ці што?

— Усякае? Вось гэта і ёсьць, што ня ўсякае! Сёньня ў іх такое сьвята, што толькі здараецца раз у год. Але я яшчэ вам скажу: такога другога сьвята на ўсім сьвеце няма ні ў воднага народу.

— Ну, вось сказаў!

— Пра Хапуна, я думаю, і вы чулі.

— А?

Мельнік толькі сьвіснуў, — як-жа гэта ён, запраўды, не дагадаўся?—і зірнуў у вакно жыдоўскае хаты. Там на падлозе было разаслана сена і трава, у падвойных і патройных сьвечніках гарэлі ценькія сальныя сьвечкі-маканкі, і чулася зыканьне як-бы ад некалькіх здаравенных, у чалавечы рост, пчол. Гэта маладая, нядаўна яшчэ ўзятая Янкелем, другая жонка і некалькі жыдзянят, замкнуўшы вочы і цмокаючы губамі, зычэлі якіясьці пацеры, у каторых нельга было схапіць слова. Аднак, у гэтым маленьні было штосьці такое дзіўнае: здавалася, што нехта другі сядзіць унутры жыдоў, сядзіць і плача і прычытвае, успамінае і просіць. А каго і аб чым? — хто іх ведае! Толькі як быццам ужо не аб карчме і не аб грашох...

У млынара ад гэтай жыдоўскай малітвы зрабілася сумна на душы, — і страшна, і шкода. Ён пераглянуўся з парабкам, якому таксама чутно было з-за карчомных дзьвераў зыканьне, і сказаў:

— Моляцца!.. Дык, кажаш, Янкель паехаў да места?

— Паехаў.

— І што яму за ахвота? Ну, а калі яго якраз Хапун і схопіць?

— То ж бо то! — адказаў парабак. Каб гэтак на мяне, то дарма, што я ваяваў з усялякім басурманскім народам і маю мядаль,—а ні за якія-б, здаецца, чырвонцы не паехаў. Сядзеў бы сабе ў хаце, — нябось, з хаты ня ўхопіць.

— А чаму? Калі ўжо каго схопіць, то схопіць і ў хаце. Чаму ня можна ў хаце?

—Чаму?.. Калі вам трэба выбраць шапку, ці хаця рукавіцы, вы куды па іх пойдзеце?

— Ды больш нікуды, як толькі ў краму.

— А чаму ў краму?

— Бо ў краме шапак відзіма-нявідзіма.

— Вось яно то й ёсьць. Заглянулі-б вы цяпер у сынагогу: там таксама жыдоў відзіма-нявідзіма! Таўкуцца, плачуць, крычаць так, што чуваць па ўсім месьце. А дзе таўкун камароў таўчэцца, туды, вядома, і птушка ляціць. Дурны быў-бы Хапун, калі-б пачаў, замест таго, па лясох, ды па вёсках лётаць і выглядаць. Яму толькі адзін дзень у год і даецца, а ён-бы яго гэтак увесь і пралётаў надарэмна. Яшчэ ў каторай вёсцы ёсьць жыд, а ў якой можа і ня знойдзецца.

— Ну, гэтатіх мала.

— Хоць мала, а ўсё-такі... пры гэтым з вялікага ліку людзей шмат ляпей выбіраць.

(Працяг будзе).

Зацішша на палёх баёў у Кітаі.

Газэты пішуць, што тое зацішша, якое ўстанавілася на тэатры хатняй вайны ў Кітаі, тлумачыцца хутчэй усяго тым, што абодва працоўныя лягеры... ня маюць грошаў на прадаўжэньне ваеннай акцыі... Адзначаюць толькі вялікае ажыўленьне на крайнім левым флянгу, дзе—трэба думаць — падрыхтоўваецца ізноў рашучае наступленьне.

Наша хроніка.

Сьледзтва ў справе „Грамады". Як інфармуе „Кур. Віл.", у Вільню прыяжджаў пан міністар справядлівасьці Мэйштовіч, „аўтар" працэсу „Грамады". Пан міністар „вельмі цікавіўся ходам сьледзва", якое ўсё неяк ня можа закончыцца. Пасьля заявы „Слова", быццам сьледзтва „ўжо закончана", „Кур. Віл." абяцуе закончыць яго ў працягу кастрычніка. Вось толькі няведама, ці ў кастрычніку судовыя ўлады знойдуць тое, чаго так шукае сам пан міністар справядлівасьці.

Паводле таго-ж „Кур. Віл.", агульная лічба асоб, якія сядуць на лаве абвінавачаных, дасягае 400. У тым ліку „Кур. Віл." называе толькі трох грамадаўскіх паслоў: Тарашкевіча, Рака-Міхайлоўскага і Мятлу, чамусьці прапусьціўшы чацьвертага—Валошына, які разам з гэтымі трыма сядзіць у вастрозе ў Вронках, але залічаны газэтай да Н. П. Х.

Судовая расправа мае распачацца толькі ў лютым ці марцу 1928 году, — знача, больш, як праз год, пасьля „накрыцьця на гарачым учынку" ўсіх арыштаваных грамадаўцаў. Дзўны гэны „гарачы ўчынак", які „падаграваць" прыходзіцца больш году!

Ізноў—„шпіёнская банда". „Дзен. Віл." „паведамляе, што ў Ваўкавыску паліцыя выкрыла шпіёнска-камуністычную банду", з якой арыштаваны колькінадцаць асоб. Быццам сябры „банды" былі ў зносінах з камуністамі Беластоку, Горадні і Вільні. Шпіёнілі быццам—на карысьць Радаў.

Нячуванае здарэньне... Віленскі акружны суд скасаваў канфіскату, наложаную камісарам ураду на м. Вільню на газэту „Дзен. Віл.". Сама гэтая газэта пахваляецца, што суд не знайшоў у крымінальным артыкуле ніякага праступленьня і арышту не зацьвярдзіў.

Мы, як прыхільнікі поўнай свабоды прэсы, падзяляем радасьць „паважанай" газэты. Шкада толькі, што сама газэта п. Обста, дык усьцяж цкуе ўладу—адміністрацыйную і судовую, каб чым больш душылі прэсу—левую, ды асабліва—няпольскую... Калі не памыляемся, гэта—першы выпадак, што віленскі суд не зацьвярджае канфіскаты адміністрацыяй газэты, прынамся—у адносінах да няпольскай прэсы...

Што-ж датычыць „цікаўнай" стацьці п. І. О., выклікаўшай канфіскату, дык тамака ёсьць „цікаўнага" вось што:

1) Цытата з марыявіцкай "Аднадзёўкі"—аб тым, што сьпярша Вільгэльм, выпаўняючы волю Божу, хацеў зьбіць дарэшты... папежства, але ўрэшце — памірыўся з папай і дзеля таго, здрадзіўшы Божую волю, зьляцеў з трону... Але марш. Пілсудскі быў спрытнейшы ды будзе шчасьлівейшы: „Ен задаў гэтай бэстыі (папежству?!) паважную рану, з якой яна ўжо ня вылізацца"...

2) Газэта—поўна-ж з найбольш „шляхотных" пабуджэньняў! — апраўдывала разгром бандай фанатыкаў-гамілаў малітвеннага дому мэтадыстаў у Вільні. Праўда, у Кодэксе Карным ёсьць нейкая там пара артыкулаў, якія нешта кажуць проці гэткага захапленьня дакананых злачынстваў, або праваканьня новых, падобных меўшым месца на Троцкай, тыдзень таму, але-ж Акружны Суд поўна ж лепш за п. Камісар ведае, да чаго ды да каго трэба тасаваць тое, што напісана у К.К.К.

Забойства паліцыянта. У Берасьці на Пятракоўскай вул. застрэлены пры выпаўненьні службовых абавязкаў пастарунковы Зголда, які хацеў высьвяціць асобу нейкага чалавека, што быў паказаўся яму падазроным. Чалавек гэны шыбка выхапіў з кішані рэвольвэр і забіў Зголду на месцы.

Бандытызм у Сьвянцяншчыне. Ня толькі ваколіцы Вільні робяцца ўсё часьцей мейсцам крывавых бандыцкіх нападаў, але і ў суседнія паветы перакінуўся бандытызм, ня гледзячы на ўсю „працу" паноў ахоўцаў бясьпечнасьці, занятых барацьбой з „Грамадой". За апошні час, як піша „Жэчпосполіта", адбылося ў Сьвянцяншчыне нешта 4 ці 5 бандыцкіх нападаў. Апошні раз абрабаваны купцы, якія везьлі на падводзе тавар. Самі купцы адстрэліваліся і асталіся цэлыя, але тавар прапаў.

Расплата за „каранацыю Маткі Боскай". Толькі цяпер выкрылася, што „каранацыйныя ўрачыстасьці ў Вільні ў ліпні с. г. каштавалі мястовай касе толькі... 40.000 злотых! Найцікаўней—тое, што за гэтыя чыста каталіцкія ўрачыстасьці павінна плаціць усё насяленьне места, — у тым ліку і жыды, і праваслаўныя, і эвангелікі, і магамэтане і—няверучыя...

Хто чытае нашу газэту і не прысылае падпіскі, той ня спрыяе разьвіцьцю роднай беларускай прэсы.

БРАТЫ! Прысылайце падпісную плату, а хто задоўжыўся, выраўняйце свой доўг.

Карэспандэнцыі.

Змаганьне за родную школу.

(Вёска Канюхі, Ляхавіцкае гміны).

Да леташняга году ў нашай вёсцы існавала польская школа, потым яе зьліквідавалі, а нашым дзецям было прыказана хадзіць у суседнюю вёску Жарабкавічы ($2^1/_2$ вярсты). Каб выйсьці з гэтае сытуацыі, каб дабіцца беларускае школы, нашы бацькі падалі, захоўваючы ўсе вымогі і фармальнасьці, якіх між іншым надта многа, а мэта каторых ведамая кожнаму,—дэкляарацыі ў ліку 35 штук на 50 дзяцей. Пасьля праверкі Інспэктарам важнасьці дэкляарацыяў, адна на адно дзіця была ня прынята, засталося 49 дзяцей. Каб урадоўцы так ніжэйшыя як і вышэйшыя прытрымоўваліся літары права, каб яно было шанавана, а ня служыла толькі паказам для культурнае Вэрсальскае Эўропы, мы у сёлетнім годзе павінны былі-б мець беларускую школку. Але дзе-ж там? Улада павяла агітацыю ў суседнім маёнтку Нач Бryндзоўская, дзе таксама функцыянавала польская школа, каб работнікі складалі дэкляарацыі на польскую школу. Ведама, работнікі, каторыя там ня маюць прафэсыянальнае арганізацыі, а залежаць выключна ад „панскае ласкі" сьлепа выканалі загад Інспэктарату. У рэзультаце чаго школа ў Начы Брын. касуецца, а на польскую школу складаецца некалькі дэкляарацыяў.

На аснове ўсяго гэтага Інспэктар Школьны праз гміну і солтыса прыслаў на гэтых днях нам паведамленьне, што ў бягучым годзе ў Канюхах адчыняецца двухязычная (польска-беларуская) школа.

Аднак, ці гэта шчыры намер улады, ці проста „цацанка"? Мы ўжо згубілі ўсялякую надзею на гэтыя абяцанкі. Калі-ж гэтай ненармальнасьці прыйдзе канец?

Калі-ж прыдзе канец такім абяцанкам? Калі ўжо нарэшце ня стануць нам абяцаць, а пачнуць даваць тое, да чаго мы маем поўнае права.

Омэга.

Першыя крокі.

(Вялейскі павет).

17 ліпня ў м-ку Хаценчыцах у школьным будынку адбыўся першы беларускі спэктакль, уладжаны беларускай моладзю. Згуляны былі: 1) „Атрута", драм. абразок у 1 акце. М. Гарэцкага. 2) „Модны Шляхцюк", п'еса ў 1 акце К. Каганца і 3) жарт у 1-м акце „Зьбянтэжаны Саўка", Л. Родзевіча. Ня гледзячы на тое, што артысты нашы выступалі на сцэне першы раз, згулялі вельмі добра і зрабілі на глядзельнікаў моцнае ўражаньне.

Публікі было каля 300 душ. Кожны цікавіўся і казаў: „трэба паглядзець, як згуляюць нашы хлопцы".

Прысутныя былі вельмі здаволены і громам воплескаў дзякавалі нашым маладым артыстам. А „Зьбянтэжанага Саўку" публіка прасіла, каб згулялі другі раз.

Трэба адзначыць, што нашы артысты панесьлі шмат працы і цярпеньня, бо былі ня ўсе з аднаго мястэчка, а і з далёкіх вёсак.

Дык вось, як першыя крокі робяць нашы маладыя сілы!

Хай і надалей яны вядуць сваю працу, а суседнія вёскі і мястэчкі няхай бяруць з іх прыклад.

Гэта першыя крокі нашай Хаценчыцкай моладзі, але не апошнія, бо нашы хлопцы маняцца ізноў паставіць спэктакль.

Чэсьць і слава вам, дарагія працаўнікі і працаўніцы, ступіўшыя на шырокае поле роднай беларускай культуры! **А. А.**

На паноў хварэюць.

(В. Асіпавічы, Вялейскага пав.).

Вёска Асіпавічы дае добры прыклад суседнім вёскам. Тут згуртавалася сьвядомая беларуская моладзь і залажыла гурток Т-ва Беларускае Школы. Сябры Гуртка, як мурашкі, пачалі працаваць дзеля роднай культуры, ведаючы добра, што толькі праз родную культуру і нацыянальную сьведамасьць можна дайсьці да хутчэйшага вызваленьня. Гэтак, у мінулым годзе ў Асіпавічах было пастаўлена тры беларускія спэктаклі. А ў гэтым годзе к Вялікадню гатовіліся паставіць „Суд" і „Выбары старшыні", але, на жаль, паставіць на ўдалося, бо „артысты" пераважна — вясковая бедната, мусілі кідаць вёску і ехаць з плытамі, каб зарабіць хоць пару злотых, бо больш тут зарабіць негдзе.

Дзякуючы стараньням сяброў нашага гуртка і ласкавай помачы Вялейскай Акружной Управы, вёска Асіпавічы і ў гэтым годзе дачакалася роднага спэктаклю. Гулялі „Сурдут і Сярмяга" — Гутоўскага і „Пасланец" — Родзевіча. Аб гульні артыстаў і захопленьні публікі можна-б было апісаць паўгазэты. Скажу коратка: спэктакль збудзіў такое вялікае зацікаўленьне, што з суседніх вёсак і засьценкаў сабралася так шмат народу, аж ня можна было зьмясьціць усіх у салі, зробленай у вялікім таку сябры Ігната Субача. Былі навет 70-гадовыя дзяды і бабы. А калі, скончыўся спэктакль, сяляне расходзіліся дамоў вясёлыя, шчасьлівыя, бачучы, як простыя вясковыя хлапцы і дзяўчаты маглі зачараваць усіх сваей прыгожай гульнёй. Усе прасілі, каб як найчасьцей ставілі родныя белерускія спэктаклі.

Аднак, ня ўсё ў Асіпавічах гэтак добра, як звонку выглядае. Есьць тут некалькі вясковых хлапцоў, якія на паноў хварэюць і ў працы тутэйшай сьвядомай моладзі шмат перашкаджаюць. Вось яны: Пётра Субач, Баўтрук Валынец, Аляксандар Пагуда і Гальяш Пагуда. А найбольш гэта—Пётра Субач. Ен, ня гледзячы на тое, што сам ёсьць сябрам Гуртка Т-ва Бел. Школы, ня хоча працаваць дзеля пашырэньня роднай культуры, а наадварот перашкаджае і правакуе. Ен стараецца апранацца, як паніч, каб навет сваім выглядам ня быць падобным да вясковых хлапцоў. А як адбыўся ў Асіпавічах успомнены спэктакль, ён намаўляў сялян, каб ня йшлі на яго і, каб перацягнуць на свой бок, устроіў у хаце Валынца вечарыну, з музыкай і скокамі, але ніхто не пайшоў туды, а ўсе гурбой пайшлі на спэктакль. Тады гэты Пётра Субач з сваімі кумпанамі (памянёныя вышэй) устроілі павальнае п'янства да таго, што навет музыкант з іхняй вечарыны усю ноч начаваў пад плотам у крапіве, а назаўтра сьвіньні аж біліся за тое месца, дзе ён ляжаў. Заліўшы добра вочы, уся гэта п'яная кумпанія пайшла пад гумно, дзе адбываўся спэктакль і ў сваей п'яной злосьці, пачалі розныя выбрыкі і выкрыкі, каб толькі сарваць беларускі спэктакль, але, убачыўшы на ім прадстаўнікоў улады змоўклі, як вады ў рот набраўшы.

Не, хлопцы, дарэмна ваша праца! Калі сталецьці няволі ня здолелі зьнішчыць жывога беларускага духа ў народзе, дык і ваша праца тут нічога не паможа! Кіньце сваю агідную працу, а лепш памятайце, што вы сыны працоўнай вёскі і дзеці Беларускага Народу, не разьбіваць беларускую еднасьць, а будаваць яе павінны. Кіньце шкадлівае п'янства і ня будзьце патарочамі вёскі, на якіх усе пальцамі, як на адшчапенцаў паказваюць, а з усіх сіл працуйце, разам з іншымі, на карысьць роднага вароду і яго культуры! **Ратос.**

З Таварыства Беларускае Школы.

Грамадзяне!

Доўгія і ўпорлівыя дамаганьні беларускай урадовай школы далі той вынік, што ўлада нарэшце гдзе-ня-гдзе змушана была сёлета адчыняць іх. Мала іх у гэтым годзе адчынена, і яшчэ шмат трэба пакласьць высілкаў, каб гэтыя школы былі запраўды чыста беларускімі школамі. Але пачатак зроблены. Самы факт адчыненьня беларускай урадовай школы павінен удыхнуць у нашае грамадзянства новыя сілы і веру, што дружнае і настойчывае выяўленьне волі народу перамагае ўсе тыя перашкоды, якія стаўляюцца яму на дарозе да роднай школы. Няхай нікога ня пужаюць гэтыя труднасьці, якія сустракаюцца пры дамаганьні роднай школы, бо іх усё-ж такі **можна перамагчы!**

Дык-жа, грамадзяне, усе, як адзін, бацькі, маткі і апякуны, **вазьмецеся сёлета за складаньне дэкляарацый Школьным Інспэктарам.** Няхай усе на ўласныя вочы пераканаюцца, што беларусы сьвядомыя, што яны жадаюць вучыць сваіх дзяцей у роднай мове і што ніякая сіла іх ня зможа прымусіць адмовіцца ад сваей школы. Няхай ніхто ня слухае нашых ворагаў, якія рознымі спосабамі стараюцца запужаць ці адгаварыць выпаўняць свой сьвяты грамадзкі абавязак — складаць дэкляарацыі на ўрадовыя беларускія школы.

Баяцца нам няма чаго, бо мы змагаемся за сваю школу на падставе закону, які прайшоў праз Сойм, а адмаўляцца ад сваей школы мы ніколі ня станем.

Грамадзяне, напружыце сёлета свае сілы — яшчэ больш, чым летась, — зараз-жа складайце дэкляарацыі школьным інспэктарам, точна прытрымоўваючыся інструкцыі, якая высьняе закон аб адчыненьні ўрадовых беларускіх школ. Подпісы бацькоў на дэкляарацыях павінны сцьвярджаць войты бясплатна, дэкляарацыі з заявай павінны быць пад расьпіску або заказным пісьмом здадзены Школьнаму Інспэктару не пазьней 31 сьнежня 1927 г.

Памятайце, грамадзяне, што толькі такі парадак дамаганьня дае права на беларускую ўрадовую школу.

За парадамі зварачвацца да Галоўнай Управы Т-ва Белар. Школы (Вільня, вул. сьв. Ганны 2).

Няхай ніхто не пакладае рук у пачатай справе здабываньня роднай школы і не чакае. Час ідзе. Мы будзем змагацца за родную школу. Мы мусім дабіцца-ж і даб'емся!

Галоўная Управа Т-ва Бел. Школы.

Да ведама ўсіх грамадзян, якія маюць скарбонкі „Грош у дзень на родную школу" для збору ахвяр на карысьць Т-ва Беларускае Школы.

Галоўная Управа просіць усіх грамадзян, маючых скарбонкі „Грош у дзень на родную школу" пераслаць гэтыя скарбонкі з ахвярамі ў Галоўную Управу Т-ва Беларускае Школы (Вільня, вул. Сьв. Ганны 2) у працягу гэтага месяца кастрычніка (октября). На пачатку лістапада будзе створана пры Галоўнай Управе Камісія, якая прыйме грошы, а скарбонкі, ізноў апячатаўшы, разашле грамадзянам, якія раней мелі іх. Дзеля гэтага грамадзяне, надсылаючыя скарбонкі ў Галоўную Управу, павінны точна ўказаць свой адрэс і згоду ізноў узяць скарбонку для збору ахвяр. Скарбонкі можна перасылаць па пошце, а калі ёсьць магчымасьць, то праз каго-небудзь, але браць тады расьпіску ад таго, каму даручана скарбонка.

Галоўная Управа.

Зьезд Акружнае Управы Таварыства Беларускае Школы.

Вялейская Акружная Управа даводзіць да ведама ўсіх сяброў Т-ва Бел. Школы, што на аснове дазволу Віленскага Ваяводы ад 6.IX. 1927 г. за № 4713, на Пакровы 14 кастрычніка с. г. адбудзецца ў Вялейцы Павятовы Зьезд. Прысутнасьць дэлегатаў абавязкова пажадана большага ліку сяброў Т-ва.

Парадак дзенны наступны:

1. Справаздача Акружнай Управы.
2. Даклады з месцаў.
3. Плян будучай працы.
4. Бягучыя справы.

Кожная Управа Гуртка няхай падрыхтуецца да справаздачы, якая больш-менш павінна быць наступнай:

I. Калі стварыўся гурток і ці залегалізаваны ён.

II. Колькі сяброў у гуртку.

III. Ці ёсьць Нар. Дом і бібліатэка-чытальня.

IV. Колькі кніжак у бібліатэцы і якія.

V. Якія выпісываеце газэты і журналы.

VI. Ці складалі дэкляарацыі на беларускую школу ў вашай вёсцы і суседняй і на колькі дзяцей.

VII. Калі складалі, дык ці адчынена беларуская школа, а калі не, дык чаму не адчынена.

VIII. Ці маніцца сялянства складаць дэкляарацыі на беларускую школу ў гэтым годзе.

IX. Якія вучыцялі вучаць вашых дзетак, адкуль яны: тутэйшыя ці з Польшчы і іх адносіны да беларускай школы, дзяцей і сялянства.

X. Як паступалі сяброўскія складкі і сколькі адаслана ў Акружную Управу і сколькі ёсьць у гуртку.

XI. Якія недастачы ў працы Акружнай Управы.

XII. Якія недастачы ў працы гуртка.

XIII. Што па-вашаму трэба зрабіць, каб праца ішла ў будучыні лепей.

XIV. Сколькі пастаўлена спэктакляў, вечарын, рэфэратаў.

XV. Ці ёсьць у Вас сябры, якія маглі-бы працаваць у гуртку, але ня хочуць.

Вось па гэтаму пляну няхай кожная Управа гуртка зложыць сабе справаздачу, адказваючы на ўсе гэтыя запытаньні.

Прыехаўшыя сябры павінны зьявіцца ў Народны Дом Т-ва на вул. Д.-Бернацкага № 2 (проці сада), дзе зарэгістрыруецца і атрымае картачку на ўваход на зьезд. Народны дом будзе адчынены а 8 гадзіны раніцы.

Пачатак зьезду а 12 гадзіне раніцы.

Вечарам адбудзецца спэктакль-вечарына.

Вялейская Акружная Управа.

Грамадзкая ахвярнасьць.

(В. Азіраўцы, Браслаўскі пав.).

Казімеры Гясюль на куплю каня, злажылі ахвяры наступныя грамадзяне:

Максімовіч К. — 1 зл. Маліноўскі А.— 1 зл. Гясюль В. — 10 фун. жыта. Філіповіч К. — 10 фун. жыта. Пяткун К.— 2 зл. Пяткун В. — 1 зл. Пяткун Я. — 5 фун. жыта. Пяткун А. — 50 гр. Сіротка А. — 10 фун. жыта. Сіротка М. — 5 зл. Сіротка Я.—1 зл. Тран В. — 1 зл. Тран С. — 1 зл. 50 грош. Пяткун К. — 1 зл. Пяткун Ю. — 1 зл. Пяткун К. — 1 зл. Пяткуніха М. — 1 зл. Куркіновіч — 1 зл. Савіцкая С. — 1 зл. Максімовіч У. — 3 зл. Хадорка А. — 3 зл. Сіротка А. — 10 зл. Грыбла П. — 2 зл. Грыбла Ю. — 50 гр. Варно К.—2 зл. Варно В.— 1 зл. 50 гр. Пяткун С.—50 гр. Баравік С.— 1 зл. Харытон І.—1 зл.

Абвестка.

Сяброўскі білет за № 5944, выданы Галоўнаю Управаю Т-ва на імя Каледніка Янкі м. Азярніцы, Слонімскага павету, ўнеуважняецца, як згублены.

Галоўная Управа:

Рэдактар-Выдавец: Т. Ліхач.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.